

Innehåll

1	Uppslag för kommande studentarbeten.....	3
2	Bo, leva och vara på landsbygden	3
	Att skapa en positiv utvecklingspiral är viktigt för landsbygdskommuner	3
	Segregation och sysselsättning ur ett landsbygdsperspektiv.....	3
	Stark bostadsmarknad för vissa landsbygdskommuner.....	4
	Fritidshusens betydelse.....	4
3	Föreningsliv och kultur	4
	Att jämföra och mäta olika ideella och kulturella aktiviteter.....	4
	Tillgången till kultur.....	5
	Ekonomisk betydelse av ideell sektor och kultur	5
4	Sysselsättning	5
	Skillnaderna i arbetsmarknadsstatistiken väcker frågor	5
	Hur ser orsakssambanden ut och skiljer de sig mellan stad och land?	6
	Var sker tillväxt på landsbygden och var skapas jobben?	6
5	Näringsliv	6
	Nya arbetsställen: orsak och verkan	6
6	Miljö och hållbarhet	7
	Förena miljöanalyser med landsbygdsanalyser	7
	Är gleshet ekologiskt ohållbart?	7
	Ekonomisk betydelse av miljönyttor	8
	Turismens miljöpåverkan	8
	Ömsesidigt beroende mellan stad och land.....	8
7	Service och infrastruktur	8
	Servicens kvalitet.....	8
	Många väljer att göra sina ärenden längre bort än vad de behöver.....	9
	Individuella behov och möjligheter att använda service	9

1 Uppslag för kommande studentarbeten

Inom ramen för Allt om landet gjordes vi en rad olika statistikbearbetningar och analyser som gjorde att vi fick förnyad kunskap om landsbygdens förutsättningar. Det ledde också till en rad ny frågeställningar. Dessa kan du hjälpa oss med.

Varje kapitel här nedan motsvarar de olika delområden i Allt om landet.

2 Bo, leva och vara på landsbygden

Att skapa en positiv utvecklingspiral är viktigt för landsbygdskommuner

Kapitel 1 och 2 behandlar många av landsbygdens olika perspektiv, exempelvis befolkningens struktur, utveckling och sammansättning. Den urbanisering som har skett över tid kan till en början ge en dyster bild av landsbygden. Läger man även till perspektivet av den, för många kommuner, snabbt ökande andelen av äldre i befolkningen, blir bilden ännu mer problematisk.

Trots detta så finns det viktiga positiva delar att lyfta fram. Befolkningstillväxt tenderar att vara stigberoende, det vill säga de kommuner som växte för tio år sedan är även de som växer idag. Enligt den statistik som presenteras så finns det exempel på kommuner som har hamnat på rätt stig och hållit kvar vid denna färdriktning. Och det är inte bara de kommuner som har nära relationer med de absolut största arbetsmarknadsregionerna.

- *Det finns behov av att visa på vad som är orsaken till att vissa kommuner har lyckats nå en positiv befolkningsförändring och också lyckats hålla kvar vid denna färdriktning.*

Segregation och sysselsättning ur ett landsbygdsperspektiv

I kapitel tre belyser vi segregation och sysselsättning. Det är ett ämne som inte är så väl belyst (i forskningsvärlden) ur ett landsbygdsperspektiv. Om man kopplar samman segregation och sysselsättning med befolkning så kan statistiken tolkas på ett sådant sätt att många landsbygdskommuner har potential till att kompensera befolkningsunderskottet med internationell migration. Detta bör undersökas vidare.

- *Det finns behov av att studera vidare möjligheterna med och migration och integration och/eller problematiken med migration och segregation på landsbygden.*

Skiljer sig förhållandena på landsbygden med staden och vad är då orsakerna till det och vad blir effekterna?

Stark bostadsmarknad för vissa landsbygdskommuner

Kapitel fyra presenterar ett urval av statistik som berör bostadsmarknaden och markanvändningen. Där visas att landsbygdskommuner generellt har haft en svagare prismässig utveckling på bostadsmarknaden, i synnerhet för permanentbostäder. Trots detta så finns det många landsbygdskommuner som har visat på en investeringsvilja för nybyggnation av hus. Det gäller främst för de mer utpräglade turistorterna men den förklaringen ger troligtvis inte hela bilden.

- *Det finns behov av att studera närmare orsakerna bakom den starka bostadsmarknaden i flera landsbygdskommuner.*

Detta är ett viktigt ämne för vidare studier eftersom en stark bostadsmarknad sänder ut positiva signaler för eventuella inflyttare samtidigt som det stärker situationen för de som redan bor där.

Fritidshusens betydelse

Kapitel fem behandlar turism, rekreation och miljö ur ett boendeperspektiv. En del av detta är fritidsboenden. För att dra en parallell till kapitlet om bostadsmarknad så ser marknaden och fördelningen av fritidshus något annorlunda ut och är till landsbygdernas "fördel". Prisutvecklingen har varit mer lik den för storstadskommuner och stadskommuner.

Den största andelen av Sveriges fritidshus ligger i landsbygdskommunerna. Sätter man detta i relation till indikationer om en större betydelse av delårsboenden och ett mer rörligt liv som människor lever idag, finns potential för många av landsbygdskommunerna. Detta har visserligen studerats tidigare men skulle kunna belysas ytterligare.

- *Det finns behov av att studera de kommuner som har lyckas med att omvandla delårsboenden till permanentbostäder och på så sätt ökat sin permanenta befolkning. Vilka åtgärder har vidtagits och vilka har effekterna varit?*

3 Föreningsliv och kultur

Att jämföra och mäta olika ideella och kulturella aktiviteter

En ideell förening kan se olika ut och ha olika aktiviteter. Därför kan det vara svårt att jämföra och mäta ideell verksamhet när inriktningarna skiljer sig så mycket åt. Det finns statistik som finns visar på hur många föreningar som finns, var de finns, hur många medlemmar de har osv., men det visar bara några perspektiv av den ideella sektorn. För kulturen är uttryck och upplevelse ofta det som är i fokus.

När många ideella och kulturella aktiviteter inte sker regelbundet och när de ekonomiska värdena är begränsade är det svårare att hitta statistiskt mätbara variabler. Ett sätt att komma åt problemet är enkätundersökningar med frågor kring kulturella aktiviteter och

ideellt engagemang. Dessa måste genomföras med ett stort urval för att få med fler svarspersoner på landsbygden eller göras med ett riktat urval av boende på landsbygden.

- *Det finns behov av att hitta verktyg för att mäta och jämföra ideell och kulturell aktivitet på landsbygden.*

Tillgången till kultur

Kulturen är gränslös men större offentliga kulturinstitutioner och större kulturella arrangemang finns bara på ett begränsat antal platser. Inte sällan koncentreras de till större städer. Statistiken i det här avsnittet har inte lyckats fånga medborgarnas relation till dessa kulturplatser med större arrangemang.

- *Det finns behov av att studera hur viktigt, eller oviktigt avstånd till större kulturella evenemang är för att det ska upplevas som tillgängligt. Hur stor roll spelar avståndet för nyttjandet?*

Ekonomisk betydelse av ideell sektor och kultur

Den ekonomiska betydelsen av ideell sektor och kultur på landsbygden beskrivs ofta genom att titta på den ideella sektorns roll som arbetsgivare och på de offentliga utgifterna för kultur. Men ideell sektor och kultur har flera olika ekonomiska roller, båda får ofta offentliga bidrag men båda ger också ofta ekonomiska värden till samhället.

- *Det finns behov av att ytterligare undersöka vilken ekonomisk betydelse ideell sektor och kultur har på landsbygden idag och vilken ekonomisk betydelse de har möjlighet att få.*

4 Sysselsättning

Skillnaderna i arbetsmarknadsstatistiken väcker frågor

Detta avsnitt presenterar statistik med både direkta (som till exempel arbetslöshetssiffrorna) och indirekta (som utbildningsnivåer och arbetsskador) kopplingar till arbetsmarknaden. Syftet har varit att visa data som ger en grundläggande bild av arbetsmarknaden. Vi har gjort några detaljerade nedslag, bland annat i skillnaderna mellan kvinnors och mäns sjukdagar. Tanken med dessa nedslag är att väcka nyfikenhet för vad mer som kan studeras. I mycket av statistiken skiljer sig värdena tydligt mellan stad och land, liksom mellan könen, åldersgrupper och mellan inrikes och utrikes födda.

- *Det finns behov av att studera flera av skillnaderna mellan stad och land närmre.*

Hur ser orsakssambanden ut och skiljer de sig mellan stad och land?

Kapitel 7 innehåller en korrelationsanalys för att hur olika arbetsmarknadsstatistiska värden samvarierar. Analysen visar på vissa förväntade samband. Analysen visar också att sambanden inte fungerar likadant på landsbygden som i staden.

- *Det finns behov av att studera vad resultaten i korrelationsanalysen beror på.*

För att undersöka och förstå arbetsmarknadsstatistiken behövs även *andra* förklarande variabler utöver arbetsmarknadsstatistiken.

- *Det finns behov av att koppla ihop arbetsmarknadsstatistiken med annan landsbygdsstatistik. Ett intressant uppslag är till exempel att koppla ihop Tobins Q, som finns med i avsnittet Allt om att bo, leva och vara på landsbygden, med löner och arbetspendling.*

En annan av slutsatserna i kapitel 7 är att skillnaderna mellan stad och landsbygd verkar krympa, åtminstone om man ser på arbetsmarknadsstatistik.

- *Det finns behov av att få veta mer om varför skillnaderna verkar minska.*

Var sker tillväxt på landsbygden och var skapas jobben?

- *Det finns behov av fler smalare och mer fokuserade studier utifrån arbetsmarknadsstatistiken.*

Till exempel kan det vara intressant att jämföra ungdomsarbetslösheten i städer med den på landsbygden. Ett annat exempel är att studera och jämföra vad som är gemensamt för de kommuner som lyckas bättre med integrationen av utrikes födda på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsstatistiken skulle också kunna kombineras med branschindelad statistik över löner och statistik från avsnittet Allt om näringslivet på landsbygden för att få en samlad bild av var tillväxten sker, var fler jobb skapas och hur det eventuellt skiljer sig åt mellan stad och land.

5 Näringsliv

Nya arbetsställen: orsak och verkan

Avsnittet redogör för var arbetsställena och företagen finns i Sverige och var nya arbetsställen skapas. Det är tydligt att det på landsbygden finns både regioner med ökande antal arbetsställen och regioner med minskande antal arbetsställen. Denna variation av förändring i mängden arbetsställen återspeglas också på arbetsmarknaden och befolkningsstorlek. Det är tydligt att det finns samband, men orsak och verkan är oklar.

- *Det finns behov av att studera vidare vad som är orsak och verkan vad gäller framväxten av nya arbetsställen.*

Framtida studier bör också i detalj studera de skillnader som finns mellan regioner med olika utvecklingar. Intressanta aspekter kan inkludera tillgänglighet till marknad, sammansättning och utveckling av branscher, entreprenörskap och marknadskunskap (kunskap om teknologi, marknad och kunder).

6 Miljö och hållbarhet

Förening miljöanalyser med landsbygdsanalyser

Ett hinder för att få en bredare kunskapsbank om landsbygden ur ett miljöperspektiv kan vara att det inte är alla aktörer som har nytta av att koppla samman miljö- och landsbygdsfrågan. För många organisationer och intresseföreningar är inte landsbygdsperspektivet det mest relevanta utan istället kan den nivå eller den utgångspunkt som ses som mest fruktbar vara global, nationell, utifrån en viss bransch, en viss djur- eller växtart eller en viss förorening. Landsbygderna har oavsett var den finns vissa förutsättningar som skiljer den från staden vilket gör att det ändå finns anledning att skapa kunskap utifrån detta perspektiv.

Både landsbygd och miljö är samhällsfrågor som är tvärgående eller horisontella och skär igenom andra sektorer och frågor. De är alltså perspektiv som är viktiga i relation till andra samhällsfrågor på många olika nivåer. Både orsaker till och effekter av ett miljöproblem kan skilja mellan stad och land. Inte minst blir det viktigt när vi pratar om hållbar samhällsutveckling snarare än enskilda miljöproblem.

- *Det finns behov av miljövetenskapliga studier ur ett landsbygdsperspektiv som ett komplement till de perspektiv som dominerar för tillfället.*

Är gleshet ekologiskt ohållbart?

Invånare i regiontyperna gles landsbygd och landsbygd är i genomsnitt mer beroende av fossila bränslen, konsumerar mer energi, producerar mer avfall samt har avlopp som påverkar miljön i högre utsträckning.

- *Det finns behov av mer kunskap om hur vi kan skapa hållbara lösningar även i glesa strukturer.*

Till att börja med behövs det mer data om hur landsbygdens miljöpåverkan ser ut. Det saknas till exempel i vissa delar av landet kunskap om enskilda avlopp och vilken sammanlagd miljöpåverkan dessa har. Det saknas också kunskap om vilken betydelse platsen har för hur mycket avfall vi producerar och hur mycket vi återvinner.

Ekonomisk betydelse av miljönyttor

Som konsumenter kan vi ta hänsyn till olika varors miljöpåverkan. Detta gör vi idag inte i så stor utsträckning, bland annat eftersom vi inte har tillgång till all information om på vilket sätt varan påverkar miljön.

- *Det finns ett behov av studier som kan ta fram ekonomiska modeller med större hänsyn till naturens värde, exempelvis ekosystemtjänsternas värde för samhällsekonomin.*

Fokus läggs ofta på nationell eller global nivå men det är även viktigt att ta hänsyn till regionala och lokala perspektiv. Det är också viktigt att utveckla modeller som kan göra utveckling och bevarandet av miljönyttor lönsamt för enskilda företag.

Turismens miljöpåverkan

Turism är en självklar affärsmöjlighet för landsbygdsföretagare. Resultaten i denna publikation pekar på att i kommuner med mycket turism produceras det mer avfall och konsumeras mer drivmedel och andra varor. Turismens miljöpåverkan består alltså främst av en ökad konsumtion på grund av ett stort antal besökare.

- *Det finns behov av mer kunskap om hur kommuner med mycket turism kan kombinera många besökare med mer hållbara lösningar samt hur turisterna som tillfälliga besökare kan skapa så litet avtryck som möjligt i miljön.*

Ömsesidigt beroende mellan stad och land

Det finns många beroenden mellan stad och landsbygd. Landsbygden behöver staden som en ekonomisk motor för både arbetsmarknad och service. Staden är i sin tur beroende av landsbygden för bevarande av miljö- och kulturvärden samt de resurser som förbrukas i staden som till exempel livsmedel och energi. Staden tar på detta sätt i anspråk en yta som är mycket större än dess boendeyta. Relationen mellan stad och land ser olika ut för varje enskild fråga där det finns ett beroende. I detta sammanhang talas det ibland om "kontrakt" mellan stad och land.

- *Det finns ett behov av studier som beskriver kontraktet mellan stad och land för att på samhällsnivå kunna bestämma hur gemensamma resurser ska användas på bästa sätt.*

7 Service och infrastruktur

Servicens kvalitet

All statistik kring service i det här avsnittet fokuserar på var det finns service, hur långt det är till närmaste service, hur många serviceställen det finns. Men en viktig fråga som statistiken inte kunnat beskriva är vilken kvalitet servicen har. Hur många serviceställen en kommun har

berättar inte vilken service som faktiskt erbjuds. Finns den mat jag efterfrågar i mataffären, finns mina mediciner på apoteket, vilka drivmedel finns på tankstället? Finns inte de varor och tjänster som befolkningen efterfrågar på de platser som erbjuder service så minskar tillgängligheten.

- *Det finns behov av att undersöka och jämföra servicens kvalitet och innehåll.*

Många väljer att göra sina ärenden längre bort än vad de behöver

Det finns forskning som visar på att trots att servicen är geografiskt tillgänglig så används den inte. I avsnittet refererar vi till studier som visar att landsbygdens befolkning väljer att resa längre för att göra sina vardagsärenden än de behövt om de använt närmaste serviceställe. Till exempel så kan detta innebära att man väljer att handla i en affär i staden istället för i affären på landsbygden. Detta är ett område som är värt att undersöka mer.

- *Det finns behov att ta reda på vilka behoven och preferenserna är hos landsbygdsbefolkningen och vilken relation de har till serviceutbudet.*

Det kan handla om service som det finns ett behov av och en efterfrågan på men som saknas. Men även att det finns service på en plats som det inte finns något intresse för.

Individuella behov och möjligheter att använda service

- *Det finns ett behov av studier kring hur servicebehov och tillgänglighet kan variera beroende på personlig situation, eftersom det är väldigt individuellt hur vi vill använda service.*

Personer med komplicerade medicinska diagnoser har till exempel ett annat behov av tillgång till vård jämfört med fullt friska personer. Men det kan även handla om varierande möjlighet att använda det utbud av service som finns. Det som är lättillgängligt på landsbygden för en person som har tillgång till bil kan vara svårtillgängligt för en person som inte har bil eller inte har råd att använda den. Tjänster på internet är svåra att använda för den som saknar kunskap att använda internet. Mycket av statistiken kring service i avsnittet utgår från yttre fysiska förutsättningar och tar inte hänsyn till att enskilda förutsättningar kan göra det som framstår tillgängligt svårtillgängligt.